

Rapport fra deltakelse på EASE sitt digitale sommersymposium

Simen Bø, redaktør i Tidsskrift for Norsk psykologforening

EASE («European Association of Science Editors») er et europeisk nettverk for redaktører i vitenskapelige tidsskrift. Temaet for årets sommersymposium var «Influence & Impact». Som redaktør i Psykologtidsskriftet var jeg spent på å se hvordan redaktører i andre tidsskrift håndterer overgangen til åpent tilgjengelige tidsskrift («open access») og utfordringer tilknyttet økt bruk av KI i den vitenskapelige publiseringsprosessen.

Kvalitetssikring, redaktørens rolle og KI-bruk

I symposiets første panelsamtale diskuterte deltakerne hvordan man garanterer kvaliteten på publiserte artikler, og hvordan man håndhever redaksjonelle standarder. Redaktørens rolle er å ta en selvstendig beslutning på bakgrunn av fagfellevurdering og tidsskriftets standarder. Flere tidsskrift har etablert nye standarder basert på åpen tilgjengelig forskning, blant annet at data og kode skal offentliggjøres («open data»/«open code») og studier skal forhåndsregistreres (pre-registrering). Som redaktør er det viktig å sikre at standardene ikke kun er performative. Med mindre man kontrollerer at det nye innholdet forfatterne er krevd å legge ved, slik som datasett, faktisk kan brukes til formålet, så bidrar man ikke til en reell kvalitetsheving i vitenskapelig publisering.

Panelistene kom også inn på hvilken påvirkning åpen tilgang har hatt på hvem som nyttiggjør seg av forskningsartikler. Om man skal tro kildene har ikke åpen tilgang på forskningsartikler ført til mer distribuert bruk av forskningsartikler, og ikke til at flere fra lav- og middelinntektsland faktisk tar forskningsartiklene i bruk.

I den samme panelsamtalen tok deltakerne også for seg retningslinjer for KI-bruk i vitenskapelige artikler. Noe jeg har reflektert over for Psykologtidsskriftet sin del er at vi kontinuerlig må oppdatere retningslinjene våre om de skal holde tritt med hvordan forskere bruker KI. Det gir ikke lenger like mye mening å be forskere avklart om de har brukt KI i artikler – det har de gjort. Vi bør heller spørre om hvordan de kvalitetssikrer jobben som KI-verktøyet gjør.

«Impact» og annen påvirkning

I flere av panelsamtalene diskuterte panelistene hvordan vi best forstår hvilken påvirkning vitenskapelige artikler har. Et moment er hvilket siteringsbasert mål som er mest hensiktsmessig å bruke.

«Impact factor» er et mål på gjennomsnittlig antall siteringer per vitenskapelig artikkel over en viss tidsperiode, for eksempel tre, fem eller ti år. En høy impact factor skyldes gjerne et lite antall svært høyt siterte artikler, så dette målet er lite informativt.

Et alternativ er **h-indeksen for tidsskrift**. H-indeksen for en enkeltforsker tallfester hvor mange artikler forskeren har publisert (x) som har blitt sitert minst x antall ganger. Til eksempel vil en forsker som har fem artikler, som har blitt sitert henholdsvis 17, 12, 9, 7 og 3 ganger, ha en h-faktor på 3: Forskeren har tre artikler som har blitt sitert minst tre ganger.

For et tidsskrift, så måler tidsskriftets h-indeks hvor mange artikler tidsskriftet har publisert (x) som har blitt sitert minst x antall ganger. Målet blir ikke påvirket av et par artikler som har ekstremt mange siteringer, slik impact factor blir.

Til tross for at h-indeks gir mer interessant informasjon er det også noen iboende utfordringer med siteringsbaserte mål. Antall siteringer på én enkelt artikkel gir kun informasjon om hvordan noe deles i akademiske miljøer, og ikke hvordan det påvirker politisk beslutningstaking eller lovgivning.

Kvaliteten på fagfellevurdering

I flere av panelsamtalene var det interessante diskusjoner om hvordan man best utformer fagfellevurdering, og hvordan man kvalitetssikrer denne. Noen av tidsskriftene praktiserer delvis åpen fagfellevurdering, der fagfellevurderingene publiseres sammen med de vitenskapelige artiklene, og fagfellen selv velger om navnet deres offentliggjøres. Grepet fremstår kanskje mindre relevant i Psykologtidsskriftets kontekst, ettersom det kan heve terskelen for å si ja til fagfellevurdering, og vi i utgangspunktet har et lavt antall fagpersoner å velge mellom.

Et annet spørsmål er hvem som har ansvar for opplæring av de som driver med fagfellevurdering. Forskerutdanningen er avgjørende for at fagpersoner utvikler tilstrekkelig kompetanse til å vurdere vitenskapelige artikler. Samtidig er det mulig for tidsskriftene å gi flere ressurser til fagfellevurdering. For eksempel kunne vi i Psykologtidsskriftet utviklet norske retningslinjer for fagfellevurdering på mer generell basis, kanskje i samarbeid med Legetidsskriftet. Et annet grep vi kan ta er eksplisitt fortelle forfattere at de kan ta kontakt med redaktørene dersom de ønsker mer informasjon om hvordan de skal gi slike vurderinger. Til slutt kan det være lurt å at de som bedriver fagfellevurdering får beskjed når endelig beslutning om artikkelen tas.

Måling av egen progresjon

Når det gjelder hvordan vi som tidsskrift kan følge med på produksjonsflyten vår over tid, var det flere diskusjoner om hva som er de mest relevante målene. Målene bør betraktes som noe man kan følge opp innad i tidsskriftet over tid, heller enn noe man kan sammenligne mellom ulike tidsskrift:

- Volum
 - Gjennomsnittlig antall artikler sendt inn til tidsskriftet
 - Gjennomsnittlig antall artikler som aksepteres
 - Gjennomsnittlig antall artikler som refuseres

- Gjennomsnittlig antall desk rejects
 - Gjennomsnittlig antall revisjoner
- Tidsforløp
 - Gjennomsnittlig antall dager fra innsending til første beslutning
 - Gjennomsnittlig antall dager i fagfellevurdering
 - Gjennomsnittlig antall dager før revidert versjon kommer inn
 - Gjennomsnittlig antall dager fra innsending til publisering